

היום נלמד בעזרת ה':

נדרים דף נה

משנה: הנודר מן הדגן אסור בפול המצרי יבש: כיון שעושים ממנו כָּרִי (= ערימה) כמו שעושים בחמשת מיני דגן.

גמרא: נמצא שלדעת ר"מ במשנה 'דגן' משמעותו כל דבר שעושים ממנו כָּרִי.

רב יוסף מקשה: נאמר בדברי הימים "וְכִפְרֹץ הַדְּבָר הָרַבּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רֵאשִׁית דָּגָן תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר וְדָבָשׁ וְכֹל תְּבוּאֹת שְׂדֵה וּמַעֲשֵׂר הַכֹּל לָרֵב הֵבִיאוּ". בַּיָּאוֹר: פסוק זה נאמר בימי חזקיה שהתעצלו מלהפריש תרומות ומעשרות, ועמד חזקיה ותיקן שיביאו את המעשרות לבית המקדש בשביל הכהנים והלווים, ולאחר שהתחזקה וגברה תקנתו של חזקיה נאמר "וְכִפְרֹץ הַדְּבָר" וכו'. ואם 'דגן' משמעותו כל דבר שעושים ממנו כָּרִי, מדוע הפסוק אומר "כִּפְרֹץ הַדְּבָר הָרַבּוּ" גם "דָּגָן" וגם "וְכֹל תְּבוּאֹת שְׂדֵה", והרי מתבואת השדה עושים כרי וא"כ היא בכלל 'דגן'?

אביי מתרץ: "וְכֹל תְּבוּאֹת שְׂדֵה" בא לרבות שהם הביאו תרומות ומעשרות גם מפירות האילן וירק שלא עושים מהם כרי.

*

למדנו במשנה - ר' מאיר אומר הנודר מן התבואה אסור רק בחמשת המינים:

אמר ר' יוחנן: למרות שדין זה נאמר במשנה בשם ר' מאיר, אבל כולם מודים בזה. וכן למדנו בברייתא - ושׁוין (= ר' מאיר ורבנן) שהנודר מן התבואה אסור רק בחמשת מיני דגן.

פשיטא? מהו דתימא וכו': החידוש הוא שהיה מקום לחשוב ש'תבואה' משמעותו כל דבר שאדם מכניס לביתו ויש בו שבח, לפי שהתרגום של תבואה הוא 'עללתא', ועללתא משמעותו כל דבר (= כפי שיובא לקמן), לכן מחדשת לנו הברייתא שהנודר מן התבואה אסור רק בחמשת מיני דגן.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

קושיא: מתיב רב יוסף: והרי נאמר "יְכַפְּרֵץ הַדָּבָר הַרְבּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יְרֵאִשִׁית דָּגָן תִּירוֹשׁ וַיִּצְקֶה וַיִּדְבֹּשׁ וְכָל תְּבוּאֹת שְׂדֵה וּמַעֲשֵׂר הַכֹּל לַרֵב הַבְּיָאוּ", משמע שתבואה כוללת גם מה שאינו מחמשת מיני דגן, שהרי הפסוק אומר גם "דגן" וגם "תבואת השדה".

בא מתרץ: 'תבואה' משמעותה חמשת מיני דגן בלבד, ואילו 'תבואת השדה' משמעותה כל דבר הגדל בשדה ולא רק חמשת מיני דגן.

בר מר שמואל: בנו של מר שמואל ציווה לפני מותו שיתנו לרבא שווי של 13,000 זוזים מה'עללתא' שנמצאת על נהר פניא. שלח רבא שליח שישאל את רב יוסף - מה הכוונה 'עללתא'? כלומר מה מנכסי מר שמואל נכללים ב'עללתא' שרבא יוכל לגבות מהם כפי צוואתו של מר שמואל. אמר רב יוסף - למדנו בברייתא - ושיון בנודר מן התבואה שאסור רק בחמשת מיני דגן. כלומר רב יוסף סבר שכיון שהתרגום של תבואה הוא 'עללתא' הרי שרבא יוכל לגבות רק מחמשת מיני דגן.

אמר אביי לרב יוסף - 'תבואה' משמע רק מחמשת מיני דגן, אבל 'עללתא' משמעותה כל דבר שאדם מכניס לביתו ויש בו שבח, ואף משאר נכסים.

החזיר השליח את תשובת רב יוסף לרבא (= שעללתא הוא רק חמשת מיני דגן). אמר רבא - אין לי ספק ש'עללתא' משמעותו כל דבר שבח שאדם מכניס לביתו, אלא אני מסתפק האם שכר בתים וספינות הם בכלל 'עללתא', וצדדי הספק הם האם כיון שגוף הבית והספינה נחסרים ונהיים שווים פחות כשהם מתיישנים הרי שאין זה 'עללתא', או שמא כיון שהפחת לא ניכר מיד אלא במשך השנים הם פוחתים מעט מעט, ובינתיים הם גורמים רווח שמשכירים אותם, הרי שהם כן בכלל 'עללתא'.

אמרו חכמים את דברי רבא לרב יוסף (= שהוא לא מסתפק ש'עללתא' משמעותו כל דבר). אמר רב יוסף - וכי מאחר שהוא לא צריך אותנו בעניין זה שהרי הוא פשוט לו, א"כ מדוע הוא שלח לשאול אותנו מה זה 'עללתא'?

בעקבות כך הקפיד רב יוסף על רבא. שמע רבא שרב יוסף מקפיד עליו, ובא לפניו בערב יום הכיפורים לפייס אותו, וראה שהשמש של רב יוסף מוזג לפניו כוס יין (= 'מוזג' הכוונה שהיה מערב מים לתוך היין שלא יהיה מאוד חזק). אמר רבא לשמש - תן לי שאני אמזוג לו, ואכן רבא מזג את הכוס לרב יוסף. כששתה רב יוסף את הכוס הוא אמר - מזיגה זו דומה למזיגתו של רבא (= שהיה מוזג על כל שלוש מידות של יין מידה אחת של מים), אמר לו השמש - אכן רבא מזג לך את הכוס.

אמר רב יוסף לרבא - לא תשב עד שתבאר לי את הפסוק "וּמִמְדַּבֵּר מִתְּנָה וּמִמְתְּנָה נְחִלְיָאֵל וּמִנְחִלְיָאֵל בְּמוֹת", וכונתו היתה להזהיר את רבא שיהיה שפל רוח ביותר, לפי שפסוק זה מדבר על ענווה, וכפי שביאר לו רבא.

*

תניא הנודר מן הדגן וכו' ומותר באורח: משום שלא עושים מאורז 'דגן' כלומר כרי.

חילקא = גרעיני חיטה חלוקים לשניים. **טרגיס** = גרעיני חיטה חלוקים לשלושה. **טיסני** = חלוקים לארבעה. הטעם שמותר בהם כי חיטה שנחלקה כבר אין עליה שם 'דגן'.
בגדיים ובטלאים ובחלב וכו': דברים אלו אינם נקראים 'פירות', אבל הם כן דברים שגדלים בבעלי חיים.

בכמהין ופטירות: הם אינם נחשבים 'פירות הארץ', אבל הם כן נחשבים 'גידולי קרקע'. הגמרא מקשה מהלכות ברכות שמברכים על כמהין פטריות שהכל כי הם 'דבר שאין גידולו מן הארץ'?

זמית = מי מלח.

אביי מתרץ: כמהין ופטירות גדלים בקרקע אבל לא יונקים ממנה אלא מהאוויר. ואת לשון המשנה בברכות 'דבר שגידולו מן הארץ' יש לפרש כ'דבר שאינו יונק מן הארץ'. ולכן מברכים עליהם 'שהכל' כי הם לא יונקים מהארץ, אבל הנודר 'מגידולי קרקע' אסור בהם.

משנה: מותר בשק וביריעה ובחמילה: משום שהם לא בגד. 'חמילה' דומה ל'יריעה'.

אמר קונם צמר עולה עלי: לדעת תנא קמא כוונתו לנדור רק מבגד של צמר ולא מגיזי צמר. וכן כשנדר כנ"ל מפשתן. אבל לדעת רבי יהודה דוקא הנודר בסתם כוונתו לאסור בגד ולא גיזים כנ"ל, אבל אם הוא סחב על גבו משא של צמר והיה ריחו רע ונדר 'קונם צמר עולה עלי' - כוונתו רק למשא של צמר (= להפשיל לאחוריו), ולא לבגד של צמר.

גמרא: ואסור בפונדא וכו': פונדא = חגורה חלולה. פסקיא = חגורה רחבה. סקורטיא (או 'איסקורטי') = הגמרא תבאר שהיא חלוק של עור. **קטבליא** = מלבוש של עור קשה שלובשים על הסקורטיא. **אנפליא** = נעליים קטנות שמכסות את רוב הרגל. **פליניא** = סינר.

תניא יוצאין בשק עבה: מותר לצאת בשבת לרשות הרבים עם שק יריעה וחמילה להתכסות מהגשם, ואפילו שלמדנו במשנה שלענין נדרים הנודר מהבגד מותר ללבוש אותם כי אינם בכלל בגד? יש חילוק בין נדרים להוצאה. דהיינו, לענין נדרים בני אדם לא מתכוונים לקרוא להם בגד, אבל עדיין אינם נחשבים למשאוי לצאת בהם לרשות הרבים (כמו תיבה קופה ומחצלת שאסור לצאת בהם כי אינם עשויים ללבישה ואינם בכלל בגד כלל).

*

תניא כיצד וכו' היה לבוש צמר והצר: והיה הבגד צר עליו וציער אותו והוא נדר 'קונם צמר עולה עלי' הוא אסור ללבוש בגד צמר אבל מותר לסחוב משא של צמר.

[הר"ן מבאר שהברייתא חולקת על המשנה. לפי המשנה רבי יהודה סובר שהנודר בסתם כוונתו לבגד צמר, אלא אם כן נדר במקרה שמוכיח שכוונתו דוקא למשא של צמר. אבל לפי הברייתא רבי יהודה סובר שהנודר בסתם אסור גם בבגד וגם במשא, אלא אם כן מוכח מהמקרה שנדר שכוונתו רק לבגד או רק למשא].